

Vzpomínám, abych zapomněl...

Světlana Divilková

O staříčkovi Jugasovém z Ostraty se říkalo, že dohazoval kravám býky a cérkám ogary. Svůj rajón měl obslápnutý od Štípy po Chrastěšov. Jeho vysoká štíhlá postava byla nepřehlédnutelná, a když na stáří přišel o jedno oko a nosil přes něj černou pásku, musel si ho zapamatovat každý, kdo ho na jeho výšlapech potkal.

Jaroslav Jugas (1892 – 1973) byl vyučený tesař, drobný zemědělec, nadšený mladý koňák, muzikant a vypravěč. Zůstala po něm chalupa číslo popisné deset, dvě malá políčka a podíl v singulární společnosti. Ale svým potomkům předal i své vzpomínky. Hlavně na svá trápení a na válku. Ve svých třiapadesáti letech si pořídil sešit s pevnými černými deskami, zasedl ke stolu a během pár týdnů sepsal kroniku svého života a vlastně i života na Podřevnicku.

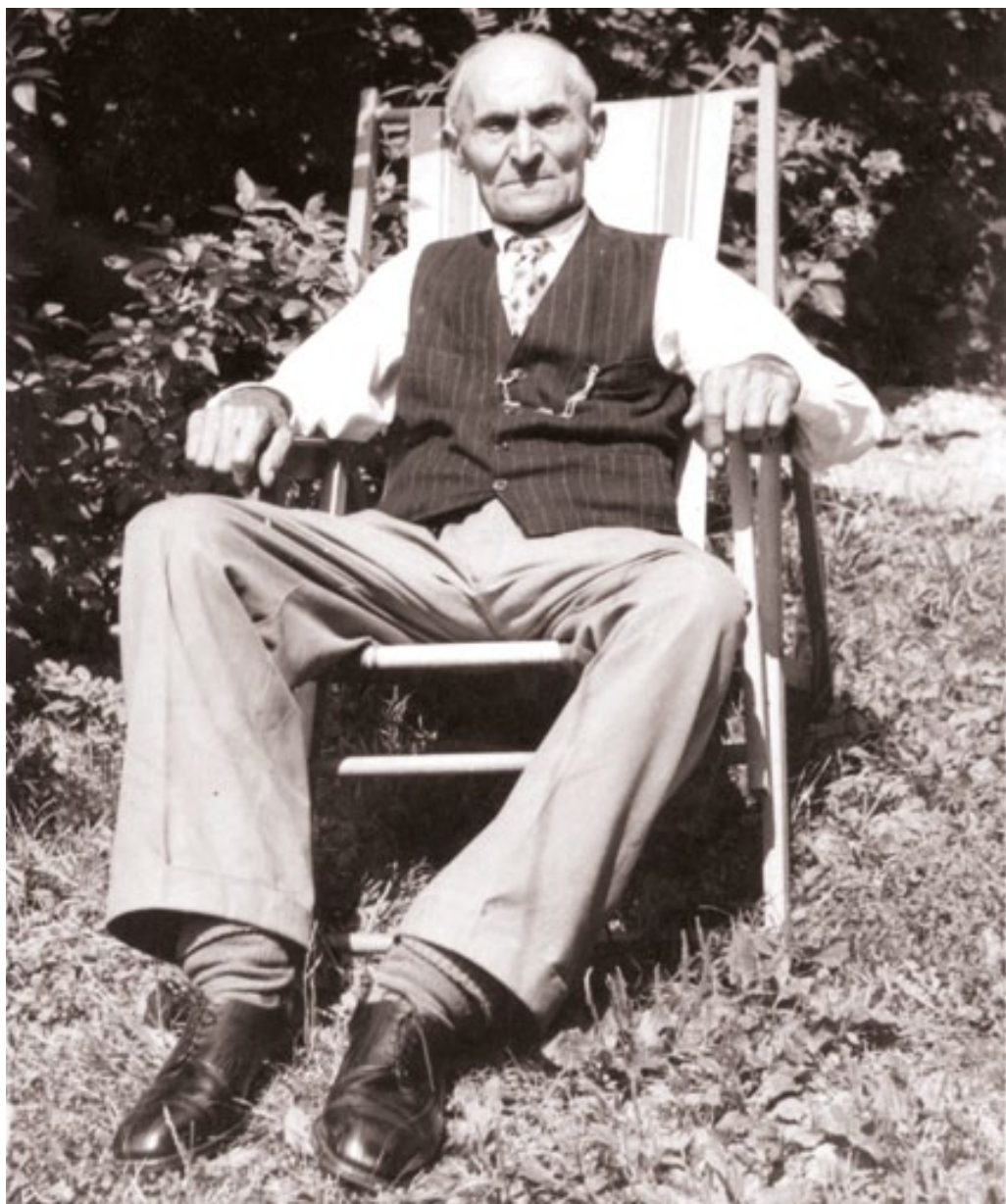
Rukopis Jaroslava Jugase zachránil a na počítači přepsal jeho vnuk Jaroslav Dolanský. V roce 2013 ho zaměstnanci Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně pomocí skeneru převedli do elektronické podoby. Originál je na přání staříčka uložen v Ostratě v rodném domě Jaroslava Jugase, kde žije jeden z jeho pravníků s rodinou. „Se stářím rukopisu se zhoršuje jeho čitelnost, proto jsem chtěl „zastavit čas“ a převést myšlenky do formy, která je snáze reprodukovatelná. Zpočátku jsem usiloval o přesný přepis, ale ten by ztrácel na srozumitelnosti, proto jsem češtinu textu částečně upravil, aby zůstal zachovaný smysl sdělení. Při jeho živém a hlasitém vyprávění na návštěvách ve Zlíně na Zálešné, vyslovoval např. sloveso ‚vypsál‘ dlouze a také tak psal. Tuto interpunkci jsem vynechával. Jinak jsem se snažil respektovat větnou stavbu, která přibližuje dobu ve které žil. Znal jsem staříčka jako vypravěče, který vždy odněkud nečekaně přišel, při jídle povykládal, co je nového, a zase někam spěchal něco zařídit. Ve šrajtofli nosil ‚podobenky‘, jak říkával, svobodných cérek a ogarů, takový předchůdce seznamovacích internetových portálů. Vysoký, štíhlý, dlouhý krok a s čaganem v ruce. Při našich návštěvách v Ostratě většinou nebýval doma, takže motyka zůstávala stařence. Zkrátka extrovert, co měl rád lidi a pohyb pěšky od Zlína až po Vizovice,“ popsal staříčka vnuk Jaroslav Dolanský, syn Marie Jugasové, provdané Dolanské, která pocházela z Ostraty.

Celý rukopis je psaný úhledným a dobře čitelným písmem. Staříčkova těžká upracovaná ruka vládla perem stejně dobře jako tesařským náčiním. Staříček moc neškrtal ani nepřepisoval, měl naprosto přirozený cit pro jazyk, používal sice slova v nářečí a psal, jakoby vlastně vyprávěl, ale například výrazné gramatické chyby se v jeho rukopisu nevyskytují. Celkový počet stran v originálu sešitu A4 je sedmdesát dva. Přepis obsahuje třicet osm stran.

Jaroslav Jugas: Životopis můj a památka z války z roku 1939 až 1945

„Tuto knihu sám osobně a vlastnoručně vypsál zde podepsaný Jaroslav Jugas, tesař a rolník z Ostraty čís. 10, narozen 17. 8. roku 1892 v Ostratě, Zlín. Moje zážitky od narození a přečkání světové války 1914 až do roku 1918. Dále byla krutější válka r. 1939 a trvala až do roku 1945, kterou vyhlásil nacistický vůdce Adolf Hitler. Tato kniha jest dobrým příkladem druhým a také na věčnou paměť příštím pokolením. A také prosím toho, kdo tuto knihu bude jednou číst, aby ji po přečtení dobře a pečlivě uschoval na památku svým a druhým potomkům. Ne snad aby si někdo myslel, že snad co v knize je napsáno by to bylo vše vymyšleno, ale sám jsem ty svízele osobně zažil a zkusil, za svého života obou válek. Podepsaný Jaroslav Jugas, tesař v Ostratě, dne 5. 5. 1945.“

Jaroslav Jugas se v úvodním slově zmiňuje o svízelných, které zažil. V jednotlivých kapitolách se věnuje nejen svým útrapám, ale často píše také o neštěstích, která se udála v jiných rodinách a v jiných obcích na Podřevnicku. V celém zápisu se objevují zmínky o několika sebevraždách, vraždách a válečných neštěstích. O svém osudu staříček tvrdí, že ho ovlivnila „špatná planeta z mládí vytahlá“ a popisuje, jak se už ve čtyřech letech zranil a praskl mu ušní bubínek. Na druhé a třetí straně originálu popisuje svoji službu u hraběte Josefa Seilerna v panském dvoře ve Štípně. A zmiňuje

Staříček Jaroslav Jugas, rodinný archiv. |

se také o velké finanční aféře, ke které došlo na lukovském panství hraběcího rodu Seilernů ve třicátých letech dvacátého století:

„Poněvadž Josef Hrabě z Lešné i jeho otec, za které oba dva jsem sloužil u koní v jeho dvoře ve Štípě, byl Němec, i mladý po něm syn Josef se o pozemky hospodářství a o hory se nestaral, většinou měl zálibu v ptákách, tak jeho služebníci, jako úředníci, ho okrádali, dělali účty na černo i hajní a revírníci, tak ho za první republiky okradli o 9 milionů korun.

Sám jeden hajný v hutách, když na to přišel, sám to udal, protože on žádný podíl z toho nedostal. Tak četníci jich pozavírali, jeden se v hářeště otrávil, vyšší, z lenního úřadu, který to vedl. A hajný na Nových dvorech Řezníček, když četníci v autě pro ni přijeli, se zastřelil v hájence ve světnici. Pochovali ho na hřbitov do Slušovic, ale napříč mezi hroby. Jedni hajní měli z toho rozum, tak odešli dobrovolně ze služby a kupovali si za nakradené peníze v okolí grunty.“

Následují další zmínky o tragických událostech v okolí Ostraty, začátek první světové války a krátká zmínka o jejím konci v roce 1918. Poté se staříček najednou dostává k největší rodinné tragédii, ke které došlo na Velikonoce roku 1945:

„Tak jsem se oženil dne 14. září roku 1918. Vzal jsem si ze Zlína za Sokolovnou Marii Kašpárkovou. Děti jsme měli čtyři, Jaroslava a Marii, Leopolda a Zdeňka. Nejmladší 10ti letý hodný a pracovitý synek, kterého jsme stále oplakávali do smrti, byl roztrhán americkým patronem z mašinkvera nabitým ekrazitem. Musel chudák takovou ukrutnou smrtí skonat na operačním stole ve Zlíně na úrazové. Stalo se to 2. dubna roku 1945 před osvobozením v pondělí Velikonoční, přišla všichni z kostela ze Hvozdné z ranní mše svaté o půl 10. hodině. Ještě se mnou v kuchyni i s mým synem Leopoldem 15ti letým posvačil kafe a chleba a nic mi ani žádnému neřekl, jelikož byl stále ode mne svého otce Jaroslava Jugase varovaný a stále na to upozorňovaný, aby do rukou nic nebral ani od žádného a na nic netloukl, že ho to roztrhá na kusy.“

Potom staříček popisuje další podobná neštěstí, která se na konci války odehrála v sousedních obcích – v Lukově, na Veselé, na Klečůvce, na kašavských pasekách zvaných Kopná. Na dalších třech stranách se opět vrací ke smrti svého syna Zdeňka, který byl pochován 4. dubna 1945 na starém hřbitově před bránou na levé straně v řadě s padlými vojáky a Františkem Červenkou, ševcem z Ostraty, který byl zastřelen střepinami z německého minometu, jímž vojáci stříleli z lesa zvaného Hájký směrem na Ostratu, když se blížila ruská fronta.

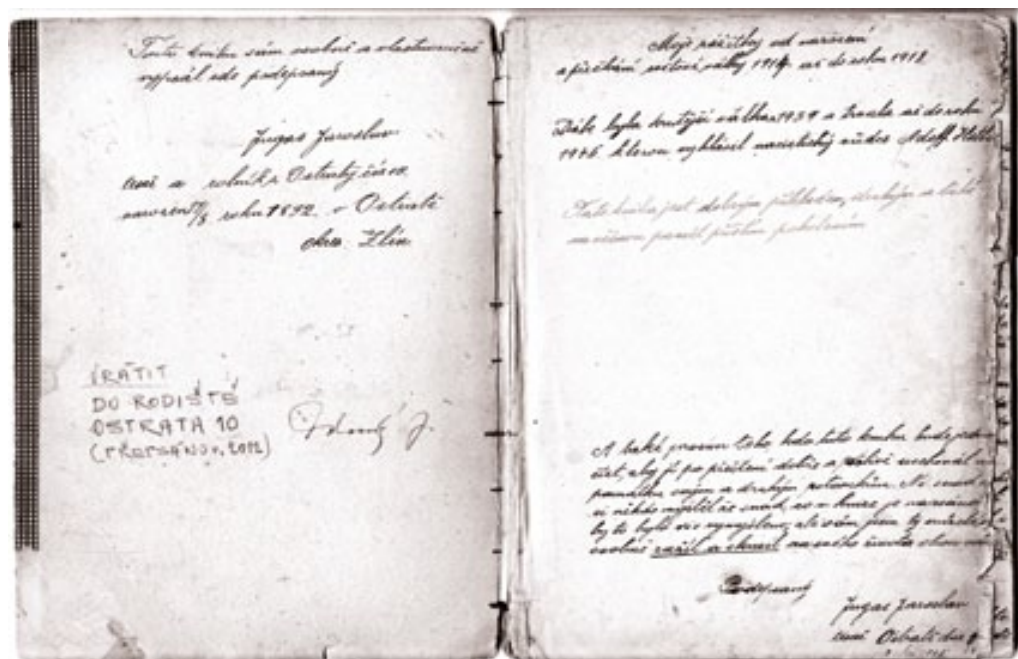
Staříček se snažil na několika stránkách rukopisu vypsát ze své bolesti a troufám si tvrdit, že právě smrt syna Zdeňka byla hlavním spouštěčem pro vytvoření celého spisu o staříčkově životě. Několikrát se k ní vrací, pátrá po souvislostech a snaží se zmapovat celý poslední Zdeňkův den. Nakonec se v jeho zápiscích objevuje i toto vysvětlení:

„Aby byl každý přesvědčený, kdo mu ten patron americký dal, jsem jel po pohřebě autobusem do Zlína do nemocnice se správně přesvědčit, jestli ještě Zdeněček mluvil, se primařa zeptat. Primař si mně zavolal do kanceláře v Baťově nemocnici a sdělil mi ústně, i dvě sestry byly svědky, toto. Když ho tam dovezl doktor Říman z Želechovic a dali ho na operační stůl, tak promluvil toto: ‚Dajte mi vody nebo sodovky, mám velké pálení v brůšku‘. A pan primař mu řekl toto: ‚Dáme ti synečku sodovky, ale nám řekni, nic se neboj, co to bylo a kde jsi to vzal, nic ti neuděláme‘. Zdeněček, ještě veliké štěstí, řekl, kdo mu to dal, ten patron. Řekl toto: ‚Dnes jída z kostela z Hvozdné dal mi to ten patron školák z Ostraty, Březík Alois, a přišla domů,

že mám dát do něho 2 hřebíky a na ně udeřit.' Mi vykazoval pan primář Dudek, který ho operoval, a 3 sestry v nemocnici ve Zlíně. Tak teprve jsme se zvěděli, kdo mu to dal. Tak ho má ten vrah na svědomí do smrti. Ještě mu šel na pohřeb i s ostatními spolužáky, ten dacan nevykázaný. On to přechovával u sebe od jara roku 1944 až do roku 1945 do velikonočních svátků a donesl to až do kostela do Hvozdné. Zase vám vysvětlím, kde on to vzal, zase se přiznal četníkům, že to našel za Halaškovú chalupú na poli, jak hnali Němci v eroplánech z Maďarska Američany, a že bylo na obloze moc mračen, tak po nich Němci za Ostratou stříleli a americký eroplán se převrátil a náboje z mašinkvera se vysypaly. A on ten kluk Brežíků, co je za Mazaly ta chalupa na rolu, jich našel. Co to měl rodičom a nebo ve škole učitelom odevzdat, tak asi třičtvrtě roku to přechovával u sebe. Takového něco jsem v našem domě nečekal. Jelikož před jeho smrtí, na zelený čtvrtek a Velký pátek jsem měl špatné tušení, jak kdyby se snad mělo u nás stát něco hrozného. Poněvadž stále jsem si myslel na druhého syna Jaroslava, na staršího, který byl na nucené, byl poslán z úřadu práce ze Zlína do Berlína do Německa."

Zbývající část staříčkových zápisků pojednává o jiných válečných příhodách, včetně působení partyzánů v Hostýnských a Vizovických vrších. Opět se řadí jedno neštěstí za druhým, jakoby mělo „přebít“ jeho osobní ztrátu.

Nešťastný osud Zdeňka Jugase připomíná kromě osobní kroniky jeho otce Jaroslava i pomník v obci Ostrata. Jsou na něm napsána jména všech lidí z obce, kteří padli v první a druhé světové válce. Kůlna, ve které Zdeněk vši silou vrazil hřebík do granátu, byla před pár lety zbourána. Osobní kronika Jaroslava Jugase, tesaře z Ostraty, zůstane podle jeho přání uložená v čísle popisném 10 v Ostratě na paměť jeho potomků a dalších.

Úvod deníku Jaroslava Jugase, rodinný archiv. |

Moje zážitky od narození:

Narodil jsem se 17 srpna roku 1892 v Opatovci. Bylo nás 5 sourozenců. Nejstarší můj bratr byl František který se vyučil v truhlářských živnostech a po vyučení se dostal do Prahy na nádraží. Potom se oženil a s ženou si vzal Marii Suchoukovu a Královici selohou dceru v Plomouci. Pak byla sestra moje Alena provdaná za Ferdinanda Hájka obuvníka v Telči u Moravských hranic, a z 80 letch svého věku žije v Telči. Po Františkově bratrovi zůstaly 2 děti František a Dobroslava která se provdala v mladých letech za Ludvíka Souce a Bělouškovu v Napajedlech. Po sestře Alojii zůstaly 2 děti Alojia která se také provdala za obuvníka v Telči Alciána a syn Josefík Alojii byl za německé války v zajetí na práci, poslal jej úřadu práce v Hanic a po válce roku 1946 se oženil s Ruskou se kterou se oženil v německu na práci. Dále druhá moje sestra Františka byla asi 5 roků v Americe, a po válce se také provdala za Honzianka molníka v Telči u Mor. hranic, na náměstí, která si dovezla ušitý oblek z Ameriky, a její muž jím se mu nechtělo pracovat, koupil si velké nákladní auto a kterým jezdil a jarmácím kome provést a za pár pokův její sestra jímž ročníkem utratil a propil. Když to tak stále pokračovalo tak se s ním Honziankem nechala, vzrušila a od něho odstěhovala na shůbk do Holčova a potom se se provdala za Půlmouřského a Holčova. Dále nejmladší můj bratr Josef který se vyučil ševcem v Telči, byl za Rakousko-uherské války v Rumunsku v se mnou odvezen, a hned za Telči jsme museli namířovat do Běna. Za války se dostal do Ruska fronty, a byl i 5 let kamarský kováč, a vojáky odvážel až do Moskvě do zajetí, a vrátil se až v roce 1918 po válce. Já se mně potkávalo za mládí v mém životě nepříjemnějších lidí na světě, ale víc jsem zažil něco horšího než dobrého. Poněkdy jsem měl špatnou planetu a mládí vyřádkem. Ve 4 letech jsem spadl ze stříšky a komory kde na podlaze stojí u stěny, okénkem blánu do ní, hned mi pošli